

Zalm

het kabinet om daar vervolgens voorstellen voor te doen. Dat dan bij voorrang de amendementen de nek om worden gedraaid, terwijl de aangegeven dekking in orde was, begrijp ik niet.

Minister Zalm: Die overschrijdingen vinden in dezelfde apotheek plaats. Men maakte eigenlijk meer kosten. Je krijgt daar iets van terug, maar uiteindelijk, per saldo, vindt in diezelfde apotheek een overschrijding plaats. Ik vind niet dat je de stelling kunt poneren dat je dus een paar aardige andere leuke dingen kunt doen omdat je bij de medicijnen of bij de apotheek een meevaller hebt. Dat is de redenering van het kabinet. Je moet daar niet luchtig over doen, maar het kabinet is rechtens niet gedwongen om een uitgavenverhogend amendement te volgen. Je moet natuurlijk wel goede politieke, bestuurlijke of budgettaire argumenten hebben om het niet te doen en die moet je ook naar voren brengen. Een minister die dat lichtvaardig doet, kan natuurlijk in deze Kamer in zwaar weer terecht komen. De demissionaire situatie is weer een apart verschijnsel, maar normaal gesproken moet je er als minister rekening mee houden dat je een motie van wantrouwen aan je broek krijgt als de Kamer niet overtuigd is van je argumenten. Ik ben er overigens mee eens dat je de Kamer van tevoren, als je dat kunt, op dit soort zaken nadrukkelijk moet wijzen. Of dat altijd moet leiden tot het uitspreken van onaanvaardbaarheden, is ook weer een moeilijk gebied, want als je zegt dat je het onaanvaardbaar vindt en de Kamer doet het toch, dan moet je opstappen. Niet iedere minister heeft dat meteen voor ogen als hij de Kamer van iets ondeugdelijks probeert af te houden. Ontraden moet je het in ieder geval wel. De Kamer kan vervolgens nagaan wat de minister daarmee doet. De minister moet daarover verantwoording afleggen.

Dan kom ik op de motie van de heer De Wit over de dwangarbeiders. Ik heb een retorische vraag aan de heer De Wit. Wat doen we met de mensen die zich hebben onttrokken aan de Arbeitseinsatz? Krijgen die niks? Het is maar een vraag. Mijn vader was ook in de Arbeitseinsatz; hij zal ook als dwangarbeider te boek staan. Niet iedereen heeft het op dezelfde manier erg gehad. Sommige mensen die zich hebben

onttrokken aan de Arbeitseinsatz, hebben meer problemen gehad dan degenen die tijdens de Tweede Wereldoorlog wel in de Arbeitseinsatz hebben verbleven. Het is een delicaat punt. Misschien is de eindoplossing dat iedereen die in de Tweede Wereldoorlog leefde en niet NSB'er was, een uitkering krijgt. Dan zijn we van alles af, maar of dat nou...

De heer De Wit (SP): Ik denk niet dat dit de manier is waarop we over deze zaak moeten praten. Deze motie gaat over de ex-dwangarbeiders. Het voorbeeld van de heer Zalm, waar hij zelf heel nauw bij betrokken schijnt te zijn, wil ik daar toch los van maken. Wij hebben jarenlang gesproken over deze problematiek. Iedereen in de Kamer vond dat er wat moest gebeuren. Uiteindelijk is de motie niet gesteund door één partij, de VVD, maar ieder ander was van mening dat er wel wat moest gebeuren. Wij praten dan over deze categorie.

De laatste opmerking van de minister dat het dan maar voor iedereen moet gelden met uitzondering van de NSB'ers kan volgens mij niet serieus bedoeld zijn. Het gaat om de ex-dwangarbeiders. Daar hebben we jaren over gepraat. Dit is de laatste kans om voor hen wat te doen.

Minister Zalm: In de motie die werd aangenomen, werd volgens mij om een onderzoek gevraagd. Dat is verricht. De regering heeft de bevindingen naar de Kamer gestuurd. Die zijn in afwijzende zin geformuleerd. Daar heeft de heer De Wit gelijk in. In de motie werd niet geconcludeerd dat er dus een uitkering moest komen. Zo stond het er niet. De regering werd gevraagd om dat te bezien en de regering heeft het bezien. Zij is tot de conclusie gekomen dat de titel onvoldoende was en dat daarmee zoveel precedentwerking zou worden gecreëerd dat het een vrijwel onbeheersbaar dossier wordt. Vandaar dat wij daarvan hebben afgezien. De argumenten zijn bekend. De heer De Wit heeft nu een motie ingediend en het is ook correct dat hij dat op dit moment doet. Daarover bestaat geen misverstand. De regering wacht de stemming van de motie af, maar het standpunt van de regering is duidelijk.

De motie-Bakker gaat over amendementen met een toelichting, inhoudende dat de toelichting op het amendement ook moet worden gevolgd. De motie van de heer Van der Staaij gaat over nieuwe feiten en omstandigheden. De motie legt uit dat de regering met nieuwe feiten en omstandigheden moet komen en een amendement niet worden uitgevoerd. Ik heb daar iets meer kanttekeningen bij dan bij de motie die uitspreekt dat bij een door een Kamermeerderheid aanvaarde motie ook de toelichting op het amendement onderdeel is van het amendement. Dat is iets anders dan de motie dat je bij uitgavenverhogende amendementen van zeer goede huize moet komen om een amendement niet uit te voeren. Hier wordt limitatief omschreven welke argumenten tellen. Dat gaat mij te ver. Ik meen dus ook dat een amendement met een ondeugdelijk dekking een zelfstandige reden voor de regering kan zijn om een uitgavenverhogend amendement in de praktijk niet te benutten. Ik weet niet of deze motie daarin voorziet. Dit is echter een motie die iedereen heeft ondertekend. Ik moet die dus eigenlijk naar mij toe praten! Het gaat in feite om een nadere toelichting op de motie van de heer Van der Staaij.

De heer Van der Staaij (SGP): De motie wijkt af van de opstelling van de minister. De motie is dan ook een reactie op de praktijk, waarbij de discussie over een deugdelijke dekking wordt heropend in het kader van een supplettoire begroting. De minister heeft gelijk dat het hier gaat om een signaal om meer terughoudendheid in acht te nemen dat blijkt uit zowel de praktijk van de supplettoire als uit zijn woorden.

Minister Zalm: Ik hoor dit met verdriet aan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de Wet inzake het beheer van de financiën van het Rijk (Comptabiliteitswet 2001) (27849);**

Voorzitter

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Comptabiliteitswet houdende bepalingen inzake het beheer van liquide middelen van rechtspersonen die collectieve middelen beheren, inzake de financiering van die rechtspersonen en inzake de beheersing van het EMU-saldo voor zover dit saldo door het financieel beheer van deze rechtspersonen wordt beïnvloed (Eerste wijziging van de Comptabiliteitswet 2001) (28035),**

en van:

- de motie-Van Walsem c.s. over een normenkader voor niet-financiële informatie (27849, 28035, nr. 14).

(Zie wetgevingsoverleg van 15 april 2002.)

De algemene beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Van Walsem** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ik vind het plezierig om mij in mijn laatste plenaire optreden in de Kamer bezig te mogen houden met de afronding van de Comptabiliteitswet. Wij zullen er nog wel eens achterkomen hoe belangrijk dat is! Overigens komt de minister hier vanmiddag al achter.

De kern van de VBTB-operatie is dat de betrouwbaarheid van de niet-financiële operatie een essentieel onderdeel van de begroting en de verantwoording is geworden. Dit nieuwe element moet mijns inziens zijn neerslag krijgen in de wetgeving en in dit geval is dat de Comptabiliteitswet. Wij rekenen kabinetten in de toekomst af op wat zij beloofd hebben. Heeft u gedaan wat u beloofd heeft? De financiële verantwoording is even belangrijk en gelukkig al sinds jaar en dag op orde. Dat moet natuurlijk zo blijven. De niet-financiële verantwoording, de prestaties, is een extra dimensie die nu aan de wet wordt toegevoegd. Door deze dimensie wordt de rol van de Kamer absoluut versterkt.

Enkele weken geleden is in een algemeen overleg uitvoerig gesproken over de conceptwet. In dat overleg zijn wij op veel punten tot elkaar gekomen, niet in de laatste plaats omdat de minister in de vierde nota van wijziging een aantal toezeggingen heeft opgenomen. Niet alle toezeggingen zijn echter opgenomen in deze laatste nota van

wijziging. Een onderdeel is zelfs in het geheel niet opgenomen.

Overigens spreek ik ook namens de heer De Haan en wat betreft de moties en amendementen namens de heer Blok en mevrouw Duijkers.

Voorzitter. Wij zijn het er met de minister over eens geworden dat er een verschil is tussen de controle op en de betrouwbaarheid van de financiële informatie en de controle op en de betrouwbaarheid van de niet-financiële informatie. Voor die laatste categorie zullen daarom normen moeten worden ontwikkeld. Verder hebben wij samen met de minister geconstateerd dat deze normen er anders uit zullen gaan zien dan die voor de financiële informatie. Wij begrijpen dat het ontwikkelen van die normen een ingewikkeld proces is, maar het moet wel gebeuren.

De controlestructuur voor de niet-financiële informatie, die zo essentieel is voor het VBTB-proces, moet ook nog worden ontwikkeld. Dit logische sluitstuk op de VBTB kan natuurlijk niet van de ene op de andere dag worden ontwikkeld. Om ervoor te zorgen dat dit normenkader wordt ontwikkeld en dat de controlestructuur wettelijk wordt verankerd, hebben wij een motie opgesteld. Dit is een belangrijk onderwerp, maar wij hebben er toch niet voor gekozen om er een tijdklem op te zetten die bepaalt dat het morgen geregeld moet zijn. Wij vinden namelijk dat het zorgvuldig moet worden gedaan en denken dat een periode van drie jaar daarvoor voldoende is.

De **voorzitter**: De motie-Van Walsem c.s. (27849, 28035, nr. 14) is in die zin gewijzigd, dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

stelt vast dat betrouwbare informatie, zowel financieel als niet-financieel, van essentieel belang is voor het inzicht en de controlefunctie van de Tweede Kamer;

overwegende dat het normenkader voor deugdelijke niet-financiële informatie aan andere eisen moet voldoen dan het huidige kader voor

financiële informatie;

verzoekt de regering, een nieuw normenkader te ontwikkelen, gericht op zowel de deugdelijkheid van de niet-financiële informatie zelf als de totstandkoming ervan, daarbij een passende controlestructuur uit te werken en het normenkader en de controlestructuur wettelijk te verankeren, zodanig dat deze van kracht is op de begrotingscyclus 2005,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze gewijzigde motie voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 24 (27849, 28035).

De heer **Van Walsem** (D66): De vraag is nu wie de betrouwbaarheid controleert van de niet-financiële informatie. Dat normenkader moet nog worden ontwikkeld, net als de controlestructuur. De minister heeft in de vierde nota van wijziging de bevoegdheid van de Algemene Rekenkamer ingeperkt. Misschien heeft hij dat onbewust gedaan. Laat ik daar maar van uitgaan. Mijn fractie wil dit graag herstellen. In artikel 82 worden de bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer omschreven, maar daarvan is uitgezonderd artikel 58, lid 1c. Dat artikel betreft de controle op de betrouwbaarheid van de niet-financiële informatie. Het moet nog verder ontwikkeld worden, maar wij wilden de wettelijke bevoegdheid van de Rekenkamer vastleggen en wij hebben een amendement ingediend om dat te herstellen.

Wij hebben dat niet gedaan met artikel 66, waarin de bevoegdheden worden beschreven van de departementale accountantsdiensten. Wij hebben vaker gesproken over de bevoegdheden van de departementale accountantsdiensten. Kunnen, willen en moeten zij straks de niet-financiële informatie controleren? Die vraag is toen naar voren gekomen. Gezien de overgangperiode tot de begrotingscyclus van 2005 vonden wij het niet logisch om nu ook de bevoegdheid van de departementale accountantsdiensten in artikel 66 op te nemen. De minister moet in die drie jaar de tijd krijgen om een en ander nader uit te werken. Het zou best kunnen dat wij in 2005 zeggen dat de departementale accountantsdiensten die taak moeten vervullen. Dat kan goed

Van Walsem

aansluiten op de aanbevelingen van de commissie-Kordes, die spreekt van samenvoeging van de auditfuncties met de departementale accountantsdienst. Wij hebben nog even de tijd om een en ander nader te ontwikkelen. Als dat lukt, zijn wij als Kamerleden morgen na de stemmingen buitengewoon tevreden. Als de Kamer tevreden is, is de minister uiteraard ook tevreden. Ik zal hem nog een plezier doen door aan te kondigen dat ik het amendement op stuk nr. 17 hierbij intrek.

De **voorzitter**: Het amendement-Van Walsem c.s. (stuk nr. 17) is ingetrokken.

Mevrouw **Duijkers** (PvdA): Voorzitter. Verleden week hebben wij met de minister van Financiën gesproken over de Comptabiliteitswet 2001. In deze wet wordt de discussie inzake de beleidsbegroting en de beleidsverantwoordingen in wetgeving vastgelegd. Tegelijkertijd spraken wij al over de eerste wijziging van deze wet. Die wetswijziging heeft betrekking op het integraal middelenbeheer van rechtspersonen met een wettelijke taak. De PvdA-fractie heeft, gesteund door een aantal andere fracties, voorgesteld om instellingen die, wat integraal middelenbeheer betreft, onder een van de twee regimes vallen met een voorhangprocedure in een algemene maatregel van bestuur vast te leggen. Het gaat dus om de A-lijst en de B-lijst. De minister stemde daarmee in en wij verkeerden in de veronderstelling dat hij met een nota van wijziging zou komen. Die hebben wij niet gezien en daarom heb ik, mede namens collega's De Haan en Van Walsem, het amendement op stuk nr. 8 ingediend op de eerste wetswijziging met het nummer 28035.

Minister **Zalm**: Voorzitter. Het is niet moeilijk, in te stemmen met hetgeen door de Kamer naar voren is gebracht. Is dat een prettig kort antwoord?

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: In verband met bijzondere omstandigheden waardoor de aanwezigheid van de staatssecretaris dringend elders gewenst is en hij zo snel mogelijk de Kamer weer moet verlaten, zullen wij eerst de suppletore begroting van Defensie behandelen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2002 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (28302).**

De algemene beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Voorzitter. Namens mijn fractie heb ik een amendement ingediend op de voorjaarsnota ten aanzien van de suppletore begroting van het ministerie van Defensie. Dit betreft de aanschaf van de pantserhouwitsers. De aanleiding hiervoor is de D-brief van de staatssecretaris over de aanschaf. Wij hebben geconstateerd dat de aanschaf van de pantserhouwitsers behoorlijk duurder uitvalt dan aanvankelijk was voorzien. Dat is echter niet de hoofdreden dat wij vinden dat wij ons niet zouden moeten vastleggen op het uitgeven van dit bedrag.

Mijn fractie heeft begrepen dat er een modificatie mogelijk is van de bestaande vuurmonden, waardoor er aanmerkelijk minder geld nodig zou zijn dan nu is begroot. Mij is verteld dat het een kwart zou kunnen zijn van wat nu begroot wordt. Er zijn bij de Koninklijke landmacht grote problemen ten aanzien van het budget voor dit jaar en wellicht de komende jaren. Mede in dat licht hecht mij fractie eraan om deze uitgave nog niet vast te leggen. Daartoe dient dit amendement.

De heer **Bakker** (D66): Voorzitter. Ik heb mede namens collega Van 't Riet een amendement ingediend op artikel 3 van de suppletore begroting. Het betreft de middelen voor de JSF. Het debat daarover hoeven wij nu niet te voeren; dat is al uitvoerig en op emotionele wijze

gedaan. De Kamer heeft echter niet alleen het recht van motie maar ook het budgetrecht. In de suppletore begroting worden de middelen voor het jaar 2002 via het ministerie van Defensie, die nodig zijn om aan die SDD-fase eventueel mee te doen, begroot. Het gaat daarbij om 55,2 mln euro. Het amendement draait dat terug en maakt de reservering ongedaan. Dit amendement moet worden beschouwd in combinatie met het amendement van de PvdA-fractie op het terrein van het ministerie van Economische Zaken. Dit ministerie is immers de grootste sponsor van de JSF op dit punt. Dit was mijn toelichting.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Ik dank u voor de bereidheid om de agenda om te gooien, zodat ik snel weer weg kan.

Het zal de heer Bakker niet verbazen dat ik niet inhoudelijk zal ingaan op de discussie waar het echt over gaat. Ik begrepen dat daarover volgens de procedure morgen zal worden gestemd.

Met zijn amendement kort de heer Bakker het ministerie van Defensie feitelijk met 7,2 mln euro. Het genoemde bedrag bestaat niet alleen uit een bijdrage van het ministerie van Economische Zaken maar ook uit gelden uit de defensiebegroting zelf. Met het aannemen van dit amendement zouden die verdwijnen. Wij moeten werken met de middelen die wij hebben. In dat licht zou een dergelijke korting, al dan niet in de richting van SDD, heel vervelend uitpakken.

De heer **Bakker** (D66): Ik begrijp dat; ik heb het mij ook gerealiseerd. De staatssecretaris meent die 7,2 mln euro echter te kunnen gebruiken voor de aanschaf van de JSF. Als de Kamer via deze of de andere route tot het oordeel komt dat de JSF er niet moet komen, is die 7,2 mln natuurlijk ook niet nodig. Als de staatssecretaris echter vindt dat hij het voor iets anders nodig heeft, is dat weer onderwerp van nader debat. Het is het meest helder om het totaalbedrag dat wordt uitgegeven in het amendement te vermelden.

Staatssecretaris **Van Hoof**: De opmerkingen van de heer Bakker zijn mij duidelijk. Ik hoor hem eigenlijk